Міністерство освіти та науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
014.13 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)
ОПП Середня освіта (Музичне мистецтво)
ОПП Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта

Полтава 2021

УДК 378.091.26 : 37.013.42 (075)

Методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів спеціальності 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) ОПП «Середня освіта (Музичне мистецтво)», «Середня освіта (Музичне мистецтво). Початкова освіта» / уклад. О. О. Лобач. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. – 43 с.

Рецензенти: *Соломаха С. О.,* кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Дем'янко Н. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Затверджено на засіданні кафедри музики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (протокол № 15 від 28 серпня 2021 року).

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Категорії наукового дослідження	5
Дослідницький інструментарій	7
Курсова робота як вид студентського наукового дослідження	11
Етапи написання курсової роботи	16
Вимоги до оформлення курсової роботи	27
Список використаних джерел	30
Додатки	32

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Професійна підготовка фахівців зі спеціальності «Середня освіта (Музичне мистецтво)» забезпечується вивченням комплексу навчальних дисциплін. Важливою формою навчального процесу є написання курсової роботи з методики викладання музичного мистецтва, що виконуються студентами згідно з тематикою кафедри.

Метою виконання курсової роботи є поглиблення професійних знань із методичних дисциплін, розвиток практичних навичок тлумачення і застосування психолого-педагогічної термінології; уміння аналізувати інформаційні джерела і на цій основі навчитись самостійно знаходити відповіді на музично-педагогічні проблеми. Підготовка курсової роботи сприяє оволодінню знаннями не тільки з однієї теми, обраної студентом для дослідження, але вимагає і поглибленого опанування комплексу професійних предметів, що сприяє розвитку широкої наукової і практичної ерудиції. Водночас у процесі керування, перевірки, захисту курсових робіт здійснюється контроль знань студентів, виявляються ті, які мають здібності до наукової роботи або вміють практично застосовувати теоретичні знання.

Основним *принципом* написання курсової роботи є принцип науковості, згідно з яким зміст наукової студентської роботи має бути повністю узгоджений із досягненнями сучасної музичної педагогіки.

Наукова студентська робота має відповідати *вимогам актуальності і практичної цінності*. Тому студенти разом із монографічною літературою використовують при написанні курсових робіт фактичні матеріали практичної діяльності за місцем проходження практики або постійної роботи.

КАТЕГОРІЇ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Основними категоріями науки є: факт, поняття, термін, закон, закономірність, теорія, концепція, проблема, методологія і методика.

Факт – елемент емпіричного знання, фіксація тих явищ, котрі спостерігаються у педагогічній реальності.

Термін і *поняття* – це слова або словосполучення, що отримали науковий статус у певній науці або теорії та мають певний об'єм смислів і значень.

Поняття – логічно розділена загальна думка про предмет, що містить низку взаємопов'язаних ознак (наук): 1) відображена в мисленні єдність суттєвих властивостей, зв'язків і відношень предметів або явищ, думка або система думок, що виділяє та узагальнює предмети певного класу за певними загальними і в сукупності специфічними для них ознаками; 2) логічно оформлена думка про загальні суттєві властивості, зв'язкиі відношення предметів або явищ об'єктивної дійсності; уявлення про щось, знання (чогось), розуміння чогось; 3) загальна назва, котра має відносно ясний та стійкий зміст і досить чітко окреслений об'єм. Наприклад, «любов», «обдарованість», «здібність» і т. ін. Чіткої межі між тими іменами, котрі можна назвати поняттями, і тими, котрі не відносяться до поняття, не існує.

Термін (від лат. terminus – край, межа) – слово або словосполучення, що є назвою певного поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва і т. ін. Терміни є спеціалізованими, обмежувальними позначеннями, характерними для цієї сфери предметів, явищ, їхніх властивостей і відношень. На відміну від слів загальної лексики, котрі часто є багатозначними і мають емоційне зафарбування, терміни в межах сфери застосування є однозначними та позбавленими експресії. Терміни існують в межах певної термінології, тобто входять до конкретної лексичної системи мови, але лише за допомогою конкретної термінологічної системи. На відміну від слів загальної мови, терміни не пов'язані з контекстом. В межах даної системи понять термін в ідеалі має бути однозначним, систематичним, стилістично нейтральним (наприклад, музична форма, освіта, навчання, виховання, урок тощо).

Закон – необхідне, суттєве, стійке, повторюване відношення між процесами, предметами та явищами.

Закономірність – впорядкованість явищ, відносна стабільність, стійкість впливаючих факторів.

Теорія – сукупність сформованих у процесі пізнавальної практичної діяльності уявлень, концепцій, понять, які відображають закони, закономірності, принципи, тенденції розвитку певного явища, обґрунтовують моделі практики і техніки втручання (Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за ред І. Д. Звєрєвої. – С. 110 – «Теорії соціальної роботи», див. ще «Теорії соціальної педагогіки». – С. 109).

Концепція **–** система поглядів, уявлень про предмет, процес, явище тощо.

Проблема (від гр. problema – перепона, трудність, задача, завдання) – а) складне теоретичне або практичне питання, яке вимагає вивчення та розв'язання; б) ситуація, яка характеризується нестачею засобів для досягнення певної мети.

Методика – сукупність засобів, умов, пов'язаних у систему логікою процесу досягнення потрібного результату. Методика включає стратегію отримання нового педагогічного знання, її окремих кроків і в цілому визначає програму дослідження, його конкретні завдання.

Наукове дослідження – цілеспрямоване пізнання, результати якого виступають у вигляді системи понять, законів та теорій, водночас це джерелопедагогічного пошуку, що сприяє збагаченню теорії та практики соціальної роботи й соціальної педагогіки та забезпечує формування творчоїіндивідуальності майбутнього фахівця.

Науковий пошук має кілька рівнів, серед яких:

Інформаційний (проблемно-пошуковий) – виявлення та усвідомленняінформації про існуючі знання.

Критичний – виявлення рівня розробленості обраної проблематики.

Аналітико-систематичний – занурення у проблематику та узагальнення отриманих знань.

Науково-дослідний – теоретико-експериментальна розробленість обраної проблематики.

Прогностичний – узагальнюючий із визначенням перспектив у

подальшому вивченні обраної проблематики.

У процесі наукової діяльності виділяють два типи наукового пізнання: *стихійно-емпіричний* і *науковий*. Перший відбувається, коли людина отримує окремі відомості внаслідок суб'єктивних спостережень. Такі відомості, безумовно, є вагомою інформацією про явища довкілля, але не розкривають їх сутності, існуючих зв'язків, не пояснюють, чому те чи інше явище відбувається певним чином і в такий спосіб не діють можливості прогнозувати його подальший розвиток. Джерелом стихійно-емпіричного знання є людський досвід, набутий у процесі безпосередньої практичної діяльності.

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ

До концептуального апарату відносять: об'єкт, предмет; мету, завдання; гіпотезу.

Визначення об'єкта і предмета дослідження є обов'язковим кроком у науковому дослідження. Хоча іноді висловлюються взагалі сумніви в необхідності «розведення» цих понять: занадто часто вони визначаються з серйозними помилками. Необхідність розрізняти об'єкт і предмет дослідження зумовлюється тим, що педагогічна дійсність дуже різноманітна, а дослідник має одержати певні кінцеві результати при її вивченні. Тому треба розрізняти, з одного боку, всю об'єктну сферу, яка цікавить дослідника, а з іншого – те, відносно чого він збирається одержати нове педагогічне знання.

Об'єктом може бути процес, динамічне явище, ситуація тривалої дії, сукупність умов і не може бути дитина, людина, особистість, адже останні поняття не можуть означати обмежену сферу дослідницького пошуку. У разі необхідності варто зазначити суб'єкта або групу суб'єктів наукового дослідження. Неправомірно також об'єктом називають певну широку дослідницьку галузь, а предметом – більш вузьку її частину.

Неточності у визначенні об'єкта й предмета дослідження, їх змішування веде до невірогідних загальних висновків, до підміни дослідження міркуваннями з приводу давно встановлених наукою істин замість посилання на конкретні результати і врешті дає мізерний

практичний результат.

Отже, *об'єкт* – це частина об'єктивної реальності, яка на певний момент знаходиться в полі зору теоретичної чи практичної діяльності.

Основними об'єктами педагогічних досліджень є:

- діяльність учителів і учнів,
- педагогічні стосунки (між суб'єктом і об'єктом певного процесу, особистістю і колективом, навчанням і самоосвітою, вихованням і самовихованням),
- організація чи управління пізнавальною діяльністю дітей, навчально-виховним процесом чи навчально-виховним закладом тощо.

Об'єктом наукового дослідження можна визнати і сукупність зв'язків, відносин та якостей досліджуваного явища або загальну сферу пошуку, що знаходиться в полі зору дослідника. За таких обставин об'єктом може бути будь яка система, як от: система профілактики, система методів, система законодавчих актів тощо.

Предмет – це той бік, така властивість, характеристика, якість об'єкта, що досліджується. Предмет дослідження більш конкретний та включає в себе аспект (ракурс) обраної проблематики, що підлягає безпосередньому вивченню в даній роботі, установлюючи межі наукового пошуку в об'єкті.

Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом, те, що в цьому об'єкті дістає наукове пояснення.

Наприклад, тема курсової роботи «ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БАГАТОГОЛОСНОГО СПІВУ В ХОРІ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ»

Об'єкт дослідження – процес формування навичок багатоголосного співу в хорі учнів основної школи.

Предмет дослідження – методика формування навичок багатоголосного співу в хорі учнів основної школи.

Тема: «ФОРМУВАННЯ СПІВОЧОГО ДИХАННЯ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА»

Об`єкт дослідження – процес формування співочого дихання учнів на уроках музичного мистецтва.

Предмет дослідження – методика формування співочого дихання

на уроках музичного мистецтва.

Тема: «РОЗВИТОК РИТМІЧНОГО ВІДЧУТТЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОЦІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА»

Об`єкт дослідження – процес розвитку ритмічного відчуття в молодших школярів на уроці музичного мистецтва.

Предмет дослідження – система вправ для розвитку ритмічного відчуття в молодших школярів на уроці музичного мистецтва.

Важливо звернути увагу на те, що предмет дослідження не може дослівно повторювати назву курсової роботи.

У ***меті*** й ***завданнях*** дослідження конкретизується предмет наукового дослідження. Мета і завдання наукового дослідження виступають безпосередніми характеристиками науково-дослідної діяльності.

Мета дослідження формулюється коротко й точно. При формулюванні мети дослідник з'ясовує, який результат бажає одержати і яким він має бути. Тому мета завжди подвійна, у першій частині мети конкретизується предмет дослідження (що робимо з предметом?), у другій – з'ясовується практичне значення / сенс оперування предметом (навіщо робимо?).

Наприклад:

тема курсового дослідження «Розвиток вокально-хорових навичок підлітків на уроках музичного мистецтва». *Мета* – на підґрунті хоровознавчо-педагогічної характеристики вокально-хорових навичок розробити методику їхнього розвитку в учнів 5-7 класів на уроках музичного мистецтва.

тема «Інтерактивні педагогічні технології загальної музичної освіти молодших школярів». *Мета* – на основі загальнодидактичної характеристики інтерактивних педагогічних технологій визначити специфіку їхнього впровадження в процес загальної музичної освіти молодших школярів.

Загальна мета конкретизується у часткових дослідницьких завданнях, сукупність яких повинна дати уявлення про те, що слід зробити для досягнення мети. Можна сказати, що це своєрідний алгоритм дослідницьких дій.

Завданнями можуть бути:

теоретичний аналіз спеціальної літератури,

вивчення наявних умов вирішення проблеми на практиці, констатація та аналіз причин виникнення проблеми дослідження;

обґрунтування необхідної методики для розв'язання визначеної проблеми;

експериментальна перевірка запропонованої методичної системи;

розробка методичних рекомендацій для тих, хто буде використовувати результати дослідження.

Мета і завдання формулюються спонукальним реченням (у наказовий спосіб): проаналізувати…, здійснити…, визначити…, сформулювати… тощо.

У науковій роботі завдань має бути не менше трьох. Проте не варто й накопичувати завдання у кількості 6-7 і навіть більше. Об'єм робіт, передбачених у курсовому дослідженні, зумовлює виконання невеликої кількості завдань. Завдання мають узгоджуватися з підпунктами курсової роботи.

Наприклад, тема курсової роботи «МУЗИЧНО-РИТМІЧНІ РУХИ – ФОРМА КОМУНІКАЦІЇ УЧНІВ ІЗ МУЗИЧНИМ МИСТЕЦТВОМ НА УРОЦІ».

Мета – ґрунтуючись на сутності комунікативної функції мистецтва, розробити методику організації музично-ритмічних рухів на уроці як специфічного виду музично-комунікативної діяльності.

Згідно з об'єктом, предметом і метою визначено *завдання* курсового дослідження:

1. Розкрити поліфункціональність мистецтва.
2. Схарактеризувати зміст комунікативної функції мистецтва.
3. Визначити роль музично-ритмічних рухів на уроці.
4. Розробити методику організації музично-ритмічних рухів як форми комунікації з музичним мистецтвом.

Часто дослідники-початківці при формулюванні завдань забувають проодне з основних завдань майже кожного дослідження, про експериментальну чи дослідно-експериментальну перевірку висловлених ідей, пропонованої системи роботи, створеної методики,

запропонованої педагогічної технології чи принаймні про їх апробацію на практиці. Обов'язковим для більшості досліджень має бути також вироблення на основі одержаних результатів конкретних рекомендацій для вчителів музичного мистецтва, спрямованих на поліпшення процесу загальної музичної освіти школярів.

Кожен з елементів концептуального апарату корелює зі структурою наукової роботи. У першому, як правило, теоретичному розділі висвітлюється об'єкт дослідження, у другому – предмет, у третьому – розкривається реалізація мети.

Гіпотеза – обґрунтоване припущення про можливі засоби розв'язання визначеної проблеми. Лише за умов вивчення характерних рис досліджуваних явищ можна висловити гіпотетичне положення, що вимагає подальшої перевірки. Формулювання й висування гіпотези не є обов'язковим у курсовій роботі.

КУРСОВА РОБОТА ЯК ВИД СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Курсова робота – важливий складник навчального процесу, є навчальним завданням для студента, самостійною науковою працею, яку виконують на завершальному етапі вивчення професійних навчальних дисциплін. Тип курсової роботи зумовлює її структуру. Специфіка виявляється на рівні формування основної частини. Отже, виділяють такі типи наукових студентських робіт:

Теоретико-практичні (експериментальні). Структура даного виду передбачає наявність в основній частині теоретичного і практичного розділів. У першому висвітлюються теоретичні основи розглядуваної проблеми, окреслюються ймовірні шляхи її розв'язання, у другому здійснюється практична перевірка висунутих положень.

Методичні. Курсові роботи, що виконуються після вивчення дисциплін прикладного характеру (технологій, методик) є більш поглибленими, адже містять в основній частині крім теоретичного й практичного розділів ще й методичний, де автор пропонує певний метод, методику або підбір методик для вирішення завдань дослідження.

Описово-історичні. Даний вид роботи передбачає ґрунтовний історіографічний аналіз заявленої теми дослідження (*Історіографія* – сукупність досліджень, присвячених певній проблемі чи історичній епосі). Такі роботи потребують дотримання спеціальних вимог: чіткої хронологічноїпослідовності, точного відтворення назв історичних подій, явищ, правильної термінології тощо.

На IV курсі рівень підготовленості студентів дає можливість проводити досить вагомі самостійні наукові дослідження. Сприятливі умови для цього створює виробнича педагогічна практика. Перед її початком студентам рекомендується продумати зміст експериментального дослідження, визначити його мету і методику, окреслити етапи пошукової роботи.

Структура курсової роботи:

Структура науково-дослідної роботи визначається метою і завданнями дослідження, логікою розгортання наукового матеріалу, методологією його структурування і складається зі *вступу, двох-трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.*

ВСТУП

Обґрунтовується ***актуальність*** проблеми. З'ясовується ***ступінь їївирішення*** в сучасній теорії і практиці. Зазначаються ***прізвища учених,*** які займалися дослідженням аналогічної теми або розв'язували низку подібних проблем. Вони називаються в алфавітному порядку згідно зі списком використаних у курсовій роботі джерел, конкретні праці не вказуються, але прізвища групуються за певними науковими напрямами: теоретико-педагогічний, психологічний, науково-методичний, практичний.

Формулюють концептуальний апарат у такому порядку: ***мета***, ***гіпотеза*** → «Мета і гіпотеза зумовили постановку і розв'язання таких завдань:…» → ***завдання***, ***об'єкт***, ***предмет***. Окреслюють ***етапи*** дослідження та ***методи*** їх проведення (поряд з назвою кожного методу в дужках необхідно зазначити, що саме досліджувалося / з'ясовувалося за допомогою цього методу). Методи зазначають групами за певною класифікацією. Наприклад: «Для реалізації мети і завдань використано низку методів: теоретичні методи – (теоретичний аналіз наукової

літератури з проблеми дослідження, систематизація, абстрагування, класифікація тощо); емпіричні методи – (педагогічний експеримент, спостереження, узагальнення педагогічного досвіду, анкетування, опитування, тестування, бесіди, інтерв'ю тощо)». Поряд з назвою кожного методу в дужках необхідно зазначити що саме досліджувалося / з'ясовувалося за допомогою цього методу.

Вступ закінчується таким текстом: «Робота складається зі вступу 2-х (3-х) розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує … найменувань, і додатків. У роботі представлено … таблиць, … схем (діаграм, малюнків). Загальний обсяг роботи – … сторінок, з них основного тексту – … сторінок». Кількість сторінок основного тексту рахується до списку використаних джерел (без списку використаних джерел і додатків).

На кожен параметр вступу відводять орієнтовно пів сторінки. Рекомендований обсяг вступу для курсової роботи – 2-3 сторінки друкованого тексту.

ОСНОВНА ЧАСТИНА.

Складається з двох (трьох) розділів, що у свою чергу мають два-три підрозділи.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ. Має загальнотеоретичний характер, де, спираючись на праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, викладено суть обраної проблематики. Він може містити загальний аналіз літератури. Тут визначають основні терміни й поняття; сутність об'єкту дослідження; його психологічні основи; узагальнення педагогічного досвіду; висвітлюють динаміку розвитку явища в історичному русі тощо.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНИЙ. Носить аналітичний характер, передбачає глибокий аналіз наукової проблеми з використанням певних методів (методик) дослідження. У ньому презентують власну методичну схему розв'язання проблеми (опис власної методики), формулюють методичні рекомендації щодо її застосування у виробничих умовах.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ. Розкриває зміст експериментальної частини дослідження з обґрунтуванням отриманих висновків. У даному розділі висвітлюють хід і результати експерименту, формулюють

висновки стосовно кількісної та якісної обробки результатів дослідження.

Структура курсової роботи обговорюється з науковим керівником.

ВИСНОВКИ містять основні результати дослідження. У них вказують на особисті розробки автора та формулюють прогноз щодо подальшого дослідження проблеми. Іншими словами, *висновки* – це звіт про виконання завдань. Скільки було зазначено завдань у вступові, стільки має бути й *мікрозвітів* – відносно завершених текстових уривків – у висновках. Рекомендований обсяг висновків до роботи – 2-3 сторінки друкованого тексту.

Основний текст роботи (титульна сторінка, сторінка зі змістом, вступ, основна частина, висновки) викладають на 30-ти – 35-ти сторінках друкованого тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ вміщує наукову, науково-популярну, навчально-методичну, можливо, художню літературу; перелік архівних документів, перелік відео- та фотоматеріалів, Internet-сайти тощо.

ДОДАТКИ містять схеми, таблиці, діаграми, малюнки; ноти; фотоматеріали, тобто все, що виходить за межі текстового формату або перебільшує обсяг контекстної вставки. Схеми, таблиці, діаграми виносять у додатки, якщо їх обсяг перевищує третину сторінки. Аудіо- і відеоматеріали у додатках супроводжують анотацією. Текст виноситься у додатки у тому разі, якщо він відрізняється за стилістикою і порушує формально-логічний виклад матеріалу дослідження (наприклад, архівний документ). До додатків можуть бути вміщені й нормативні документи, навчальні програми, тексти дослідницьких методик тощо.

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Джерела можна розмішувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті, в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов’язковим наведенням

назв праць.

Нумерація. Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках). У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера, наприклад: «Таблиця 1». Якщо в тексті роботи одна таблиця, її нумерують за загальними правилами. При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл. 1».

Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють.

За логікою побудови таблиці її логічний суб'єкт, або підмет (позначення тих предметів, які в ній характеризуються), розміщують у боковику, головці, чи в них обох, а не у прографці; логічний предмет таблиці,або присудок (тобто дані, якими характеризується присудок) – у прографці, а не в головці чи боковику. Кожен заголовок над графою стосується всіх даних цієї графи, кожен заголовок рядка в боковику – всіх даних цього рядка.

Заголовок кожної графи в головці таблиці має бути по можливості коротким. Слід уникати повторів тематичного заголовка в заголовках граф, одиниці виміру зазначати у тематичному заголовку, виносити до узагальнюючих заголовків слова, що повторюються.

Боковик, як і головка, вимагає лаконічності. Повторювані слова тут також виносять в об'єднувальні рубрики; загальні для всіх заголовків боковика слова розмішують у заголовку над ним.

У прографці повторювані елементи, які мають відношення до всієї таблиці, виносять в тематичний заголовок або в заголовок графи; однорідні числові дані розміщують так, щоб їх класи співпадали;

неоднорідні – посередині графи; лапки використовують тільки замість однакових слів, які стоять одне під одним.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є самостійними. Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. При перенесенні таблиці на інший аркуш (сторінку) назву вміщують тільки над її першою частиною. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну частину під іншою в межах одної сторінки. Якщо рядки або графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку в кожній частині таблиці повторюють її головку, в другому випадку – боковик.

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна заміняти лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами «Те ж», а далі лапками, ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

ЕТАПИ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Наукове дослідження здійснюється за певним алгоритмом, дотримання якого дозволяє студентові послідовно організовувати свою роботу та економно використовувати час.

Етапи написання курсової роботи:

1. Вибір теми, обґрунтування її актуальності.

Тематика курсових робіт розробляється на основі змісту навчальних дисциплін та науково-дослідної роботи кафедри, актуальних сучасних проблем з широким залученням досягнень вітчизняної та зарубіжної науки. Складається та затверджується тематика наукових робіт кафедрою на початку навчального семестру (див. орієнтовні теми

курсових робіт у додатку А). Деякі теми залишаються постійно актуальними, інші щорічно змінюються з урахуванням накопиченого на кафедрі досвіду та змін актуальних наукових проблем та сфер практичної роботи.

Вибір тем студентами відбувається в процесі спільної наради студентів і викладача (наукового керівника). Доцільно враховувати актуальність теми та ступінь її розробки в науковій літературі, здібності студента до наукової роботи, його наукові інтереси і т. п. Остаточно тему наукового дослідження студент обирає самостійно, виходячи з орієнтовної тематики курсових робіт, та узгоджує її з науковим керівником.

При цьому можливі корекція та уточнення теми згідно з науковими та практичними інтересами виконавця, об'єкту та місця збору фактичного матеріалу. *Студент має право запропонувати свою тему, яка йог зацікавила або над якою він працював раніше.*

2. Складання попереднього плану роботи та узгодження його з науковим керівником.

Регламент виконання роботи встановлюється на початку навчального семестру і доводиться до відома студентів на першому практичному занятті. Студент несе відповідальність за дотримання встановлених вимог до написання курсової роботи і регламенту її виконання.

3. Підбір літературних та інших джерел інформації.

У процесі підготовки до написання роботи обираються та вивчаються першоджерела, складається бібліографія. Консультативну допомогу студентам у цьому надає науковий керівник, а також працівники бібліотек. Спочатку рекомендовано відвідати бібліографічний відділ, у якому можна замовити список літературних джерел відповідно до теми наукового дослідження швидко отримати належне, оскільки така послуга комп'ютеризована. Далі відбувається самостійний пошук літературних джерел, котрий здійснюється за допомогою бібліотечних каталогів (систематичного, алфавітного), а також електронного на сайті університету, реферативних журналів, бібліографічних довідників. Особливу увагу слід звернути на періодичні

видання, журнали і газети, а також на інформаційні бюлетені, закони, укази, постанови та інші джерела, що містять результати сучасних досліджень і статистичну інформацію. Потрібно приділити увагу сучасним зарубіжним розробкам з даної теми. Кількість та якість відібраних наукових джерел повинна забезпечити всебічне та повне розкриття теми.

Методика вивчення законодавчих документів і наукової літератури як основа наукового дослідження в курсовій роботі залежить від характеру та індивідуальних особливостей студента, його загальноосвітнього рівня і спеціальної підготовки, ерудиції та особливостей пам'яті, звичок і працездатності. Разом із тим доцільним є дотримання загальних правил опрацювання літератури. Спочатку потрібно ознайомитися з основною літературою (підручниками, монографіями, теоретичними статтями), а потім – прикладною (законодавчими актами, інструктивними матеріалами, статтями про конкретні дослідження чи досвід соціальної і психологічної роботи тощо). Вивчати складні джерела (монографії) слід лише після вивчення загальної методичної літератури (підручників). Вивчення матеріалів підручників передує вивченню статей журналів, найновіших джерел.

Відібрана література підлягає уважній обробці. Попереднє ознайомлення включає побіжний огляд змісту, читання передмови, анотації. Розділи, що мають особливе значення для наукової роботи старанновивчають, звертаючи особливу увагу на ідеї та пропозиції щодо рішенняпроблемних питань обраної теми, дискусійних питань, наявність різних поглядів і протиріч у них.

4. Складання картотеки за списком літератури з короткими анотаціями до кожного джерела.

У процесі опрацювання літератури на окремих аркушах або картках роблять конспективні записи, виписки з тексту, цифрового матеріалу, цитат. При цьому слід робити повні й точні бібліографічні записи джерел, користуючись бібліографічною довідкою на 2-й сторінці видання.

Бібліографічні записи повинні вміщувати: прізвище та ініціали автора, назву книги, журналу, газети, назву статті з газети або журналу,

назву видавництва, рік видання, номер періодичного видання, обсяг друкованих сторінок або посилання на конкретну сторінку першоджерела. Це дозволить грамотно скористатись цими записами для підготовки списку використаної літератури. Якщо в підручнику чи монографії визначені ті чи інші поняття, їх можна й переписати, зробивши посилання на сторінку, з якої занотована цитата. На картках слід окремо записувати й особисті думки з приводу прочитаного, оскільки вони згодяться надалі під час аналізу й оцінки міркувань авторів.

5. Визначення концептуального апарату – об'єкту, предмету, мети, завдань, гіпотези (вимоги до їх формулювання див. у відповідному розділі методичних рекомендацій).

6. Конспектування літератури (простий, складний і зведений конспекти). *Простий конспект* – стислий виклад інформації з певного літературного джерела. *Складний конспект* – стислий виклад інформації з певного літературного джерела з власними нотатками. *Зведений конспект* – стислий виклад інформації з декількох літературних джерел.

7. Складання попереднього плану і узгодження його з керівником.

Опрацювання плану курсової роботи варто розпочинати лише після того, як у студента сформувалося загальне уявлення про ті головні поняття, психолого-педагогічні та музично-освітні явища та процеси, які належить висвітлити у роботі. Це досягається передусім шляхом ознайомлення з відповідними розділами підручників, навчальних посібників, конспектами лекцій тощо.

Робота над планом – важлива частина творчої праці, і студент в подальшому процесі написання роботи може його переробляти. Це не означає, що план не потрібний або його можна складати після написання роботи. План має бути коротким, чітким і змістовним.

8. Виклад тексту згідно з планом. При виконанні курсової роботи студенти повинні керуватись такими основними вимогами:

– правильно використовувати теоретичні положення із досліджуваної наукової галузі при аналізі відповідних сучасних явищ та фактів;

– використовувати нормативні документи – прийняті закони, укази,постанови, правильно аргументуючи доцільність їх застосування;

– оперувати найновішими науковими даними та методичними рекомендаціями в досліджуваній галузі;

– чітко формулювати свої думки та пропозиції.

Робота обов'язково повинна бути конкретною відповідно до теми, завдань, плану. Усі питання необхідно викладати у відповідній логічній послідовності, літературною мовою, не слід захаращувати роботу загальновідомими теоретичними положеннями або цитатами. Формулювання тексту відбувається шляхом систематизації і обробки зібраних матеріалів, вирішення відповідних завдань із кожної позиції плану. До тексту включаються тільки адекватно підібрані і цілеспрямовано проаналізовані матеріали. На цьому ж етапі аналізу літературних джерел обґрунтовуються пропозиції, формулюються висновки з теоретичних джерел, які служать основою для подальшого збору фактичного матеріалу. Обирається ілюстративний матеріал (графіки, малюнки, таблиці, ноти). У процесі роботи визначається необхідність доповнення її додатковими матеріалами. Одержаний чорновий варіант теоретичного розділу наукової роботи надалі доповнюється, уточнюється в процесі збору фактичного матеріалу. Деякі положення остаточно формулюються як і всі висновки і пропозиції при повному завершенні роботи.

Якщо при вивченні літератури зустрічаються декілька думок з певного питання, необхідно розглянути їх у хронологічному порядку, навести основні та висловити і пояснити свій погляд на них. Слід зазначити, що студент, який пише курсову роботу, повинен приєднатися до якогось погляду, висловленого в літературі, або висловити свій погляд. Але, висловлюючи власний погляд, необхідно аргументувати його з посиланням на нормативні й наукові джерела та практичні дослідження.

Текст курсової роботи повинен бути відредагованим, стилістично оформленим як наукове дослідження. У роботі необхідно використовувати наукові та спеціальні педагогічні та психологічні терміни, а за їх відсутності – загальноприйняті – згідно з тлумачним

словником.

9. Вивчення досвіду фахівців з обраної наукової галузі; проведення експерименту. Вибір методів збору та збір фактичного матеріалу.

Практична частина курсової роботи являє собою невелике експериментальне дослідження. Студент має виявити вміння практично застосовувати набуті знання, використовувати методи вивчення психолого-педагогічних явищ, методи, які забезпечують навчання, виховання, перевиховання, корекцію, адаптацію, реабілітацію, соціалізацію, якої потребує дитина, підліток, юнак.

Експериментальне дослідження студент проводить у природних умовах. Здійснення позитивного впливу має відбуватися в процесі суб'єкт-суб'єктних стосунків студента із обраним індивідом чи групою. Окрім безпосереднього чи опосередкованого спілкування студент обирає інші види діяльності, адекватні до віку та індивідуальних особливостей суб'єкта, тобто психолого-педагогічних зусиль, наприклад, ігрову, навчальну, трудову, музичну тощо. Таким чином, студент шукає способи вирішення поставлених завдань.

Тривалість експериментального дослідження 2-3 місяці. Дослідження складається з кількох етапів. Етапи визначаються спільно з керівником увідповідності з темою.

Загальна схема експериментальної роботи така:

І етап – пошуковий або констатувальний експеримент, який виявляє стан і рівень досліджуваного явища: ознаки поведінки, стосунків, психічних процесів тощо

ІІ етап – формувальний, перетворювальний експеримент, який містить навчально-виховні, корекційні впливи відповідно до теми та визначених завдань.

ІІІ етап – контрольний експеримент, виявляє зміни, які відбулися з досліджуваним індивідом, в результаті роботи з ним на ІІ етапі.

Для виявлення стану, рівня досліджуваних якостей (ознак) індивіда абопевного явища, процес, сформованість у нього певних знань, умінь необхідно визначити (або запозичити з наявних у літературі) *критерії та показники* його оцінювання у відповідності із завданнями

дослідження.

Важливо також обрати адекватні методи дослідження. Серед них можуть бути бесіди, анкетування, створення проблемних ситуацій, вивчення карти розвитку індивіда, педагогічної документації, продуктів дитячої діяльності, різноманітних методик виявлення психічного стану та розвитку дітей. Необхідно використовувати комплекс методів дослідження, що забезпечує взаємоперевірку отриманих результатів. Треба прагнути до більш повної та об'єктивної фіксації психолого-педагогічних явищ, особливостей поведінки, діяльності, розвитку дітей тощо. Отримані з допомогою констатувального експерименту дані допомагають визначити завдання і розробити зміст і методику формувального чи коригувального етапу дослідження. В його процесі перевіряється дієвість обраних змісту і методики, результативності умов, поетапності застосування методів виховання, навчання, корекційних заходів тощо. У ході перетворювального експерименту буває доцільно робити проміжні контрольні зрізи, використовуючи методи констатувального етапу.

Початкову фіксацію збору матеріалу краще робити у вигляді протоколів спостережень, висловлювань, вчинків, занять та іншої фіксації даних. Окремі матеріали піддаються кількісній обробці. Результати такої обробки далі узагальнюють у вигляді таблиць (див. додаток Д), графіків, схем, які створюють на основі кількісної обробки зібраних початкових фактичних даних. Далі шляхом співставлення, порівняння аналізованих даних можна встановити певні тенденції перебігу досліджуваного явища, ефективність чи недостатність методики перетворюючого чи констатуючого експерименту.

Водночас з кількісною обробкою та аналізом слід здійснювати якісний аналіз зібраних даних. Зіставляючи його з кількісними показниками, можна пояснити їх появу, зміну чи стабільність. Результати цього подвійного аналізу дають матеріал для опису характерних ознак досліджуваного явища, власне їх пояснення (тлумачення) тобто з'ясувати сутність процесів, які відбуваються. При цьому важливо правильно сформулювати свої судження, грамотно використовувати наукові терміни. Цей етап роботи завершується

виробленням психолого-педагогічних узагальнень та формулюванням висновків. Вони містять сконцентровані результати вирішення поставлених на початку дослідження завдань і мають бути викладені у відповідності з ними.

Після формувального етапу проводять контрольний зріз за тією ж методикою, що і констатувальний. Він має зафіксувати зміни (чи їх відсутність), що відбулися під впливом перетворюючого експерименту.

Матеріали дослідження служать для укладання методичних рекомендацій, які мають практичне значення.

10. Формулювання висновків.

Висновки – це судження, які логічно випливають з певного змісту первинних даних. У висновках узагальнюються викладені в розділах теоретичні та практичні матеріали як результат розв'язку поставлених завдань. Висновки повинні бути чіткими, виразними, дійсно випливати з реальних результатів роботи над завданнями теми, що розглядалася, і давати вичерпні відповіді на питання, які поставлені в плані роботи. Вони можуть містити практичні рекомендації щодо розглянутих і вирішених в роботі задач. У висновках слід також визначити ще неопрацьовані питання, щоохоплюються даною темою, і пояснити, чому вони не розглянуті в роботі. Іншими словами, висновки – це звіт про виконання ЗАВДАНЬ. Скільки завдань було сформульовано у вступові, стільки мікрозвітів має бути у висновках.

11. Оформлення списку літератури (інших інформаційних джерел) ідодатків.

Список використаних інформаційних джерел є складовою частиною курсової роботи і відображає ступінь дослідженості пошукувачем даної проблеми.

Важливу роль при оформленні списку має добір літератури та інших інформаційних джерел. У списку інформаційних джерел повинна відобразитися основна наукова база, яка є основою роботи.

Розташування матеріалу в списку інформаційних джерел залежить від теми дослідження, від характеру наведених джерел та їх обсягу. Найбільш розповсюджені способи розташування матеріалу в списку

використаних джерел: алфавітний, систематичний, за розділами роботи, хронологічний – за роком видання. Для курсової роботи рекомендуємо алфавітний.

При *алфавітному* розташуванні інформаційні джерела групуються послідовно за алфавітом прізвищ авторів і заголовків книг і статей (розрізнено в українському та латинському алфавітах). Роботи автора, які написані разом із співавтором, – за алфавітом першого прізвища співавторів. Роботи авторів-однофамільників – за алфавітом ініціалів.

Законодавчі та нормативні акти розміщуються у систематичному порядку так:

1 – Конституція України

- Закони України
- Постанови Верховної Ради
- Укази Президента України
- Постанови Кабінету Міністрів України

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зареєстровано в Мін'юсті 3 лютого 2017 р. № 155/30023) МОН України спростило вимоги до оформлення списку використаних джерел. Зокрема, на вибір можна використовувати Національний стандарт України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015» або один із стилів, віднесених до рекомендованого переліку стилів оформлення списку наукових публікацій, які є загальновживаними в зарубіжній практиці оформлення наукових робіт (див. додаток Б).

12. Подання роботи науковому керівникові.

Курсова робота має бути представлена науковому керівнику для перевірки та з усунутими (за потреби) недоліками в кінцевому варіанті подана на кафедру не пізніше, ніж за два тижні до захисту.

13. Перевірка курсової роботи на унікальність тексту.

Перевірка курсової роботи на унікальність здійснюється на основі заяви здобувача освіти (див. додаток Ж) та засвідчує самостійність виконання дослідження й відсутність академічного плагіату в курсовій роботі. Обов'язковою для перевірки є та частина роботи, у якій

викладено результати теоретичного та / або експериментального дослідження. Усі інші розділи курсової роботи перевіряють на виявлення академічного плагіату за потребою / вимогою.

Для перевірки роботи на академічний плагіат здобувач освіти подає на кафедру в електронному форматі титульний аркуш, розділ / підрозділ, у якому викладені основні результати дослідження та список використаних джерел.

Рекомендованими є такі показники визначення оригінальності курсових робіт:

Для курсових робіт	**Рівень оригінальності твору**	**Рекомендована дія**
понад 60 %	Високий	Текст вважається оригінальним та не потребує додаткових дій щодо запобігання неправомірним запозиченням.
від 50 % до 60 %	Середній	Наявні окремі ознаки академічного плагіату. Слід пересвідчитись у наявності посилань на першоджерела для цитованих фрагментів.
від 35 % до 50 %	Низький	Наявні певні ознаки академічного плагіату, але матеріал може бути прийнятий за умови доопрацювання з обов'язковою наступною перевіркою на оригінальність доопрацьованого твору.
менше 35 %	Неприйнятний	Наявні істотні ознаки плагіату. Матеріал до розгляду не приймається.

За результатами перевірки на унікальність (довідка про перевірку за допомогою визначеного Університетом програмного продукту) курсову роботу подають науковому керівнику на рецензування, а у разі необхідності, повертають на доопрацювання.

14. Підготовка та захист курсової роботи.

Захист курсової роботи передбачає наявність рецензії наукового керівника, в якій зазначено позитивні моменти курсової роботи, вказано на недоліки або дискусійні питання, ступінь самостійності формулювання основних положень та висновків та їхню практичну

цінність, схарактеризовано якість оформлення роботи щодо наявності орфографічних і граматичних помилок, дотримання правил оформлення, а також зроблено висновок щодо допуску / недопуску роботи до захисту.

Студент ознайомлюється з рецензією, де визначено бали з кожного критерію оцінки якості виконання курсового дослідження і готується аргументовано відповісти на зауваження та запитання. Захист курсової роботи проводиться відповідно до укладеного графіка, в присутності комісії у складі двох-трьох членів кафедри, з-поміж яких – керівник курсової роботи. Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних проблем теми, відповіді на запитання та зауваження членів комісії. У процесі захисту оцінюється глибина знань студента з досліджуваної теми, вміння ним вести дискусію, обґрунтовувати і відстоювати свій погляд, чітко відповідати напоставлені запитання. Для захисту роботи та відповідей на питання відводиться не більше 10-15 хвилин.

Результати захисту курсової роботи відзначають оцінками згідно шкали оцінювання, з урахуванням якості виконання всіх частин курсової роботи та рівня її захисту (див. додаток Е).

Оцінку за курсову роботу як окремий вид самостійної навчальної діяльності заносять до залікової книжки студента, екзаменаційної відомості та враховують при визначенні рейтингу здобувача вищої освіти разом з іншими результатами підсумкового контролю.

Здобувача вищої освіти, який без поважної причини не подав керівникові курсову роботу / у зазначений строк не захистив її, вважають таким, що має академічну заборгованість. При отриманні незадовільної оцінки здобувач вищої освіти за розпорядженням декана виконує курсову роботу за новою темою або доопрацьовує попередню роботу до закінчення відповідної семестрової заліково-екзаменаційної сесії.

Підсумки виконання курсових робіт обговорюють на засіданнях кафедр з метою вироблення заходів, спрямованих на підвищення якості їх написання та покращення організаційно-методичного керівництва роботою здобувачів вищої освіти.

Курсові роботи зберігають на кафедрах протягом трьох років з моменту їх написання, після чого списують за актом (див. додаток З), який підписує спеціально створена комісія із числа членів кафедри.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Традиційно склалася *композиційна структура курсової* роботи, основними елементами якої виділяють: *титульний аркуш; план (*у роботі пишеться *зміст); вступ; основна частина; висновки; список використаних джерел*; *додатки* (за необхідності).

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи і оформлюється за відповідними правилами. У верхній частині аркуша по центру зазначається великими літерами повна назва навчального закладу. Нижче (на відстані 15-20 мм) під назвою навчального закладу малими літерами, крім першої, зазначається факультет і вказується назва кафедри, за тематикою якої виконано курсову роботу. Під назвою кафедри навідстані 75 мм на ширину аркуша вказується тема роботи; під цими словами так само на ширину аркуша пишеться – Курсова робота. Під назвою курсової роботи справа зазначається курс, група, прізвище, ім’я та по батькові виконавця у називному відмінку. В решті відзначається – посада, науковий ступінь та вчене звання, прізвище, ім’я та по батькові, наукового керівника (див. додаток В).

Зміст оформлюється у вигляді переліку назв розділів роботи, для кожного з яких вказується відповідний номер початкової сторінки тексту (див. додаток Г).

Курсова робота має бути віддрукована на комп’ютері чітко, охайно, без помарок і виправлень. У тексті не можна допускати виправлень, перекреслень, а також скорочення слів (крім загальноприйнятих, наприклад, – і т.д., та ін., р.). Текст роботи треба розміщувати тільки з одного боку аркуша на білому папері формату А4 (210х297 мм).

Інтервал між рядками полуторний (комп’ютерний набір). ***Шрифт*** – Times New Roman. ***Кегль*** – 14. ***Поля***: зверху – 2 см., знизу – 2 см., зліва – 3 см., справа – 1 см. У друкованому варіанті на одній

сторінці тексту міститься 38-40 рядків по 60-62 знаки в кожному.

Усі основні (самостійні) структурні одиниці роботи (ними є вступ, розділи, висновки, додатки, список використаних джерел) виконуються з нового аркуша; також окремими є перші дві сторінки – титульна та сторінка зі змістом. Для ***написання підрозділів*** окрема сторінка не відводиться. Слова **«ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1» «РОЗДІЛ 2», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ»,** а також ***назви розділів***, як у змісті, так і в основному тексті пишуться великими літерами. ***Назви підрозділів*** пишуться маленькими літерами, крім першої. Крапка після заголовка і назви розділу (підрозділу) не ставиться. ***Назви розділів і параграфів*** зазначаються у тексті.

Додатки не нумеруються, а позначаються великими літерами українського алфавіту (наприклад: ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б і т. д.), крім літер Ґ, Є, І, Й, О, Ч, Ь. Для кожного додатку відводиться нова сторінка. У додатки виносяться таблиці, схеми, малюнки, розмір яких перевищує 1/3 сторінки.

Література виписується за українським алфавітом. ***Іноземна література*** – після вітчизняної мовою оригіналу за латинським алфавітом. Література оформляється відповідно до типу публікації. ***Інші інформаційні джерела***, наприклад, адреси Інтернет-сайтів, виносяться в кінці списку.

Посилання у тексті. При написанні курсової роботи студенти повиннідавати посилання на джерело, звідки вони запозичують матеріал або окремі результати дослідження. Ці посилання забезпечують фактичну вірогідність відомостей про документ, що цитується, дають можливість знайомства з документом, одержання уяви про його зміст, обсяг, стилістико-синтаксичні ознаки тексту. Посилатися потрібно на останні видання публікацій. На попередні видання можливо посилатися лише тоді, коли в них є потрібні матеріали, яких немає в останніх виданнях.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій,

таблиць із джерела, на яке дано посилання в курсовій роботі. Орієнтовно посилань має бути не менше 2-ох на сторінці. Записується посилання так: [21, с. 72], перше число означає номер джерела за списком, *друге* – номер сторінки, звідки взято інформацію або наведено цитату. Якщо у тексті використовується абстрактне посилання на декілька джерел, то воно має такий вигляд [21; 22; 23], де числа означають номери джерел за списком.

Нумерація сторінок має бути наскрізною: номер сторінки проставляється арабськими цифрами у правому верхньому куті. Нумерація починається з першої сторінки курсової роботи, але на титульному аркуші та на сторінці зі змістом номер не ставиться.

Загальний ***обсяг*** курсової роботи – 30-35-сторінок основного друкованого тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. – «Центр учбової літератури», 2014. –142 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. 2-ге вид., перероб. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – 308 с.
3. Мазур О. В. Як написати наукову роботу: від реферату до дисертації : навч. посіб. з основ наук. досліджень / О. В. Мазур, О. В. Подвойська,С. В. Радецька. – Херсон : Олді-плюс, 2018. – 176 с.
4. Методичні рекомендації і вимоги до написання наукових робіт (реферати, курсові, магістерські) : навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Соціальна робота» / уклад. Л. В. Кононенко. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. – 93 с.
5. Новий український тлумачний словник. Близько 20000 слів і словосполучень / укл. Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник ; за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Харків : Кн. клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. – 608 с.
6. П’ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищий школі : навч. посіб. / І. С. П’ятницька-Позднякова. – К. : Центр навч. літ- ри, 2003. – 116 с.
7. Пєхота О. М. Основи педагогічних досліджень : навч. посіб. / О. М. Пєхота, І. П. Єрмакова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2013. – 288 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
8. Пілюшенко В. Л. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення : навч. посіб. / В. Л. Пілюшенко, І. В. Шкрабак, Е. І. Славенко. – К. : Лібра, 2004. – 344 с.
9. Положення про виконання та захист курсових, бакалаврських і дипломних кваліфікаційних робіт (проектів) у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка / [укл.С. В. Ленська, І. М. Мужикова, Н. М. Савельєва, А. Ю. Цина]. – Полтава: ПНПУ. – 2010. – 38 с.

10. Ракітянська Л. М. Інструктивно-методичні матеріали до виконання курсової роботи з дисципліни «Методика музичного виховання» [для студентів музично-хореографічного відділення факультету мистецтв. – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ», 2015. – 32 с.
11. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень : навч. посіб. [для вищ. пед. закл. освіти] / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – К., 2000. – 260 с.
12. Тлумачний словник української мови / за ред. В. С. Калашника. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : Прапор, 2006. – 992 с.
13. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : посібник / А. С. Філіпенко. – К. : Академвидав, 2004. – 208 с.
14. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнаренко. – 5-те вид., стер. – К. : Знання-Прес, 2011. – 307 с.

Додаток А

Тематика курсових робіт із методики викладання музичного мистецтва

1. Особистісно-орієнтовані технології загальної музичної освіти в початковій школі (основній школі).
2. Формування ключових компетентностей (кожної окремо – комунікативної, інформатичної, громадянської, соціальної, екологічної тощо) учнів початкових класів на уроці музичного мистецтва.
3. Особливості загальної музичної освіти в Новій українській школі.
4. Інтерактивні педагогічні технології музичного розвитку учнів початкових класів (підлітків).
5. Моральне (національне, патріотичне, духовне, громадянське, естетичне, екологічне, трудове тощо) виховання учнів (початкової, основної, старшої школи) засобами музичного мистецтва.
6. Розвиток вітчизняної теорії та методики музичного виховання дітей (за історичними періодами).
7. Концепції естетичного виховання дітей в історії української музичної педагогіки (зокрема й авторські).
8. Музично-педагогічна діяльність В. Верховинця (З. Жофчака, П. Козицького, Ф. Колесси, М. Леонтовича, К. Стеценка, В. Щепотьєва, Б. Яворського та ін.) та їх роль в історії українського музичного просвітництва.
9. Зарубіжні концепції загальної музичної освіти (Е. Жак-Далькроз, З. Кодай, В. Коен, В. Лисек, К. Орф, Б. Тричков, Пьєр Ван Хауве та ін.) та шляхи їх упровадження у вітчизняну музичну педагогіку.
10. Теорія і практика викладання музики у зарубіжних школах.
11. Специфіка уроку музичного мистецтва в ЗЗСО.
12. Дидактичні основи загальної музичної освіти учнів.
13. Основні форми загальної музичної освіти молодших школярів (підлітків, старшокласників).
14. Формування національної свідомості учнів засобами музичного мистецтва.
15. Роль українського музичного фольклору в естетичному вихованні молодших школярів (підлітків).
16. Методика проектування нестандартних уроків музичного мистецтва в початковій (основній) школі.
17. Шляхи вдосконалення педагогічної майстерності (самоосвіти, самовдосконалення, саморозвитку) вчителя музичного мистецтва.
18. Особистісно-орієнтований підхід до процесу загальної музичної освіти учнів початкових класів (основної школи).
19. Культурно-освітнє середовище як джерело музичного розвитку дитини.
20. Формування музичних інтересів особистості.

21. Розвиток інтересу до народної музики у молодших школярів (підлітків).
22. Аналіз педагогічного досвіду загальної музичної освіти особистості.
23. Розвиток музикальності в учнів (початкової, основної школи).
24. Особливості розвитку музикально-сенсорних здібностей у першокласників.
25. Музично-дидактичні ігри в початковій (основній) школі.
26. Музичні здібності та їх розвиток у молодшому шкільному (підлітковому) віці.
27. Музичне сприймання як основа формування музичної культури учнів.
28. Особливості розвитку музичного сприймання у школярів різних вікових груп.
29. Методика слухання музики в ЗЗСО (в початкових класах, 5-7 класах, 8-9 класах).
30. Педагогічне керівництво процесом розвитку музичного сприймання молодших школярів (підлітків).
31. Виховання музичної культури молодших школярів у сім‘ї.
32. Шляхи взаємодії школи і сім’ї у процесі музичного виховання дітей.
33. Розвиток у молодших школярів (підлітків) навичок аналізу (інтерпретації) музичних творів.
34. Особливості реалізації індивідуального підходу на уроках музичного мистецтва в ЗЗСО.
35. Методика вокально-хорової діяльності на уроках музичного мистецтва (в позакласні роботі).
36. Особливості розвитку дитячого голосу на різних вікових етапах.
37. Хоровий спів як вид виконавського мистецтва і його значення у музичному вихованні дітей.
38. Методика розвитку вокально-хорові навичок (окремо дихання, дикції та артикуляції, ансамблю, строю, навичок багатоголосного співу) і у дітей різного віку (молодших школярів, підлітків, старшокласників).
39. Суб’єктивні та об’єктивні причини неточного інтонування та методика їхнього подолання.
40. Музично-ритмічні рухи на уроках музичного мистецтва як вид комунікативної діяльності.
41. Система музично-ритмічного виховання дітей молодшого шкільного (підліткового) віку.
42. Методика організації музично-теоретичної діяльності на уроках музичного мистецтва.
43. Загальна музична освіта школярів (молодших школярів, підлітків) на релятивній основі.
44. Методика освоєння засобів музичної виразності в різних видах музичної діяльності.
45. Методика використання елементарних музичних інструментів на уроці.
46. Розвиток ладового відчуття (метро-ритмічного відчуття, форми, музично-слухових уявлень, звуковисотного, тембрового та ін.) в

процесі різних видів музичної діяльності (вокально-хорової, гри на дитячих музичних інструментах, музично-творчої, музично-рухової та ін.).

47. Розвиток творчої активності учнів у різноманітній музичній діяльності.
48. Педагогічне керівництво музичною творчістю дітей.
49. Розвиток музичної творчості учнів у різних видах музичної діяльності (вокальна, музикування, драматизація, музично-рухова (пластична, хореографічна), музично-творча, музично-теоретична тощо).
50. Позакласна музично-виховна робота в школі (окремі види масової, гурткової, індивідуальної форм позакласної роботи).
51. Технології оцінювання навчальних досягнень учнів на уроці музичного мистецтва.

Додаток Б

Зразки оформлення інформаційних джерел

Наукові збірники (продовжувані видання)

1. Литовченко Л. В. Музична природа мовленнєвого інтонування / Л. В. Литовченко // Вища освіта України. – № 4. – 2009 р.– К. : Пед. преса, 2009. – 128 с. – С. 80–88.
2. Литовченко Л. В. Оптимізація педагогічної взаємодії у контексті формування ораторської майстерності / Л. В. Литовченко // Педагогічний процес: теорія і практика : зб. наук. праць.– К. : Вид-во Інтертехнодрук, 2007. – Вип. 3. – 277 с. – С. 99–108.
3. Шпак В. П. Погляди вітчизняних педагогів XIX – початку XX ст. на роль середовища у виникненні відхилень у поведінці дітей /В. П. Шпак, Н. Д. Карапузова // Зб. наук. праць Полт. держ. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. – Полтава : Техсервіс, 2008. – Вип. 3 (61). – С. 240–250. – (Серія «Пед. науки»).

Інформаційні джерела, перекладені з іноземної мови

4. Воспитание детей в неполной семье / пер. с чеш. ; общ. ред. Н. М. Ершовой. – М. : Просвещение, 1980. – 184 с.
5. Кэмпбелл Д. Дж. Эффект Моцарта / Дон Кэмпбэлл ; пер. с англ. Л. М. Щукин ; худ. обл. М. В. Дракo. – Минск : ООО «Попурри», 1999. – 320 с. – (Серия «Здоровье в любом возрасте»).
6. Сопер П. Основы искусства речи / Поль Сопер ; пер. с англ. С. Д. Чижова ; ред. Н. Л. Шестернина. – 2-е изд., испр. – М. : Прогресс- Академия, 1992. – 416 с.

Навчальні посібники

7. Абрамович С. Культурологія : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Семен Абрамович, Марія Тілло, Марія Чікарькова. – К. : Кондор, 2007. – 348 с.
8. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2006. – 256 с. – (Альмаматер).

Довідково-словникова література

9. Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990. – 280 с.
10. Новий український тлумачний словник. Близько 20000 слів і словосполучень / укл. Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник ; за заг. ред.В. В. Дубічинського. – Харків : Кн. клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. – 608 с.
11. Тлумачний словник української мови / за ред. В. С. Калашника. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків : Прапор, 2006. – 992 с.

Періодичні (продовжувані) видання

12. Варнавських К. М. Проблеми професійного самовизначення молоді на сучасному етапі ринкових перетворень / К. М. Варнавських //Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4. – С. 109–115.

Автореферати диссертации

13. Литовченко Л. В. Формування ораторської майстерності у майбутніх магістрів із соціальної педагогіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Литовченко Лілія Володимирівна. – К., 2010. – 20 с.

Підручники, посібники

14. Мацько Л. І. Стилістика української мови : підруч. [для студ. філол. спец. вузів] / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.

Дисертації

15. Дебич М. А. Проблема гуманізації вищої освіти в діяльності ЮНЕСКО : дис… канд. пед. наук : 13.00.01 / Дебич Марія Андріївна. – К., 2012. – 256 с.

Матеріали конференцій

16. Пріоритети сучасної філології: теорія і практика : зб. наук. праць : матеріали V міжнар. студ. наук.-практ. конф., (Полтава, 23–24 лют. 2012 р.) / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, ф-т філології та журналістики. – Полтава : Шевченко Р. В., 2012. – 200 с.
17. Науково-педагогічна спадщина Михайла Остроградського і сучасні проблеми освіти : матеріали XI Всеукр. пед. читань, присвячених пам’яті М. В. Остроградського, (Полтава, 26–27 верес. 2011 р.). – Полтава : АСМІ, 2011. – 176 с.

Електронні джерела

18. Державна наукова установа «Книжкова палата України ім. Івана Федорова» [Електронний ресурс] / Кн. палата України. – Електрон. дані. – К. : Кн. палата України, 1998 – . – Режим доступу: http: // www.ukrbook.net / (дата звернення: 20.01.2013). – Назва з екрана. http://profi.org.ua/profnew/main.php?nazvan=agronom.tst

Додаток В

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Кафедра музики

КУРСОВА РОБОТА
з «Методики викладання музичного мистецтва»

на тему: «_____»

студента (ки) ____курсу
денного (заочного) відділення, групи _____,
спеціальності
014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Прізвище, ім’я, по батькові

Науковий керівник:
доктор (кандидат) педагогічних наук,
професор (доцент)
Прізвище, ім’я, по батькові

Значення оцінки _____
Кількість балів: _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Полтава – 20____ рік

Додаток Г

Зразок-шаблон оформлення сторінки зі змістом курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1. 7
1.1. 7
1.2. 10
1.3. 12
РОЗДІЛ 2. 15
2.1. 15
2.2. 17
РОЗДІЛ 3. 20
3.1. 20
3.2. 22
ВИСНОВКИ 34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 38
ДОДАТКИ . . . . . .

Додаток Д

Зразок оформлення таблиці в науковій роботі

Таблиця 3.2.4

Розподіл студентів у КГ та ЕГ за критерієм теоретико-методичної підготовки після експерименту

Критеріальні характеристики	Групи					
	КГ			ЕГ		
	низький	Середній	високий	низький	Середній	високий
	%	%	%	%	%	%
Загальний рівень теоретико-методичної підготовки	61,5	30,7	7,8	26	49,7	24,3

У надписі «Таблиця 3.2.4» зазначено номер розділу (3), номер підрозділу в ньому (2) та порядковий номер таблиці (4) в підрозділі (3.2).

Додаток Е

Орієнтовна форма рецензії на курсову роботу

Рецензія на курсову роботу

зі спеціальності _____
освітньої програми _____
тема: _____
студента (студентки) _____
групи _____, ____ курсу, _____ форми навчання
Кафедра, на якій виконувалася курсова робота: _____

Критерії оцінювання			Максим. Бал	Бал, виставлений керівником
Наявність усіх елементів «Вступу» та правильність їх формулювання: актуальності теми, мети, завдань, об'єкту і предмету, опису методів дослідження тощо			**10**	
Загальна оцінка рівня складності й науковості роботи (повнота реалізації мети і завдань у змісті розділів роботи, рівень оригінальності тексту)	*Рівень*	Високий	**18-20**	
		Достатній	**15-17**	
		Мінімально достатній	**12-14**	
		Недостатній	**0-11**	
Повнота і якість аналізу джерельної бази, культура посилань на використані джерела, якість бібліографічного опису			**5**	
Структурованість, лаконічність, рівень узагальнення (доцільність співвідношень обсягів окремих розділів роботи, дотримання вимог до загального обсягу роботи тощо)			**5**	
Достовірність і обґрунтованість висновків, їхня відповідність завданням роботи			**5**	
Оцінка якості й доцільності використаних ілюстративних матеріалів			**5**	
Дотримання нормативних вимог щодо оформлення курсової роботи			**5**	
Дотримання графіка виконання роботи, оцінка самостійності її виконання			**5**	
Загальна оцінка курсової роботи науковим керівником			**60**	

Аргументований висновок наукового керівника:_____
_____
_____
_____
_____

Науковий керівник _____ (_____)
(підпис) (ініціали, прізвище)
«____» _____ 202__ р.

(на звороті рецензії)

Захист курсової роботи

Критерії оцінювання		Максим. бал	Оцінка комісії
Доповідь студента на захисті курсової роботи	Рівень володіння змістом роботи, повнота розкриття теми	**20**	
	Чіткість, логічність, послідовність, лаконічність доповіді, наявність унаочнення *(за потреби)*	**10**	
Повнота і коректність відповідей студента на поставлені питання		**10**	
Оцінка за захист курсової роботи		**40**	
Додаткові бали (наявність публікацій, доповідей на конференціях тощо)		**10**	

Підсумкова оцінка за курсову роботу:

за 100-бальною шкалою: _____

значення оцінки: _____

Члени комісії:

_____ _____ _____

_ ___ ___

(підпис) (підпис) (підпис)

(_____ (_____ (_____

__) ____) ____)

(ініціали прізвище) (ініціали прізвище) (ініціали прізвище)

«____» _____ 20___ р.

ДОДАТОК Ж

Форма засвідчення здобувачем вищої освіти – автором дослідження відсутності академічного плагіату в його курсовій роботі

Завідувачу кафедри
_____
_____
(назва кафедри)
_____
_____
(прізвище, ініціали)

ЗАЯВА
щодо самостійного виконання курсової роботи здобувачем вищої освіти

Я, _____
(прізвище, ім'я, по батькові),
студент(ка)_____
(факультет, форма навчання, курс, група)

заявляю: моя курсова робота на тему_____
_____,
виконана самостійно і в ній не міститься елементів академічного плагіату. Всі запозичення з друкованих та електронних джерел, мають відповідні посилання. Я ознайомлений(а) з діючим Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску курсової роботи до захисту та притягнення до академічної відповідальності.
Я даю згоду Університету на перевірку моєї письмової роботи, за вище зазначеною темою, щодо виявлення елементів академічного плагіату (збігів / ідентичності / схожості) в інформаційній онлайн-системі виявлення збігів / ідентичності / схожості під назвою «UNICHECK» (https://unicheck.com/uk-ua).

_____ _____ _____
(дата) (підпис) (ініціали, прізвище)

ДОДАТОК 3

Орієнтовна форма акту списання курсових робіт

АКТ

від _____
(дата підписання)

Про списання курсових робіт здобувачів вищої освіти

Комісія у складі: Голова комісії : _____

Члени комісії : _____
_____
_____

про виключення з фонду кафедри _____, у зв'язку із закінченням терміну зберігання курсових робіт за 20____ р, у кількості _____ примірників.

Список робіт додається.

Голова комісії :	підпис	І. ПРІЗВИЩЕ
Члени комісії :	підпис	І. ПРІЗВИЩЕ
	підпис	І. ПРІЗВИЩЕ
	підпис	І. ПРІЗВИЩЕ